

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ
Львів, Ринок ч. 10, П. пов.
Конто почт. шадн. 143322.
Адреса для телеграм:
„Діло“ Львів.
Головний Редактор прий-
має від 11—12 год перед-
полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 500 чад.
Чвертьрічно 1500
Піврічно 3000
Річно 6000

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар.
Франції, Італії, Бельгії 20 фр. фр.
Італії 750 зол., Німеччині 750 зол.
Швейцарії 5 шв. фр., Чехослова-
ччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Бол-
гарії 750 зол., Австрії 750 зол.
Звіна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-28.
В СПРАВІ ОГЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Геній чи мізковий трест?

(Кореспонденція з Америки).

Нью-Йорк, 22. вересня 1933.

Наскільки можна зрозуміти декого з наших добродушних людей, що надіються все на якусь ненадійну силу, в творенні української держави, або хоч у авіанесенні себе від теперішнього, то вони мріють про появу якогось українського лицаря, що візьме на себе шапку-невидимку і розторожить противників на порох. А тоді „встане Україна“.

Якось, нехотючи, подібні мрії леліють і деякі наші революціонери, яких ідею можна би згадувати в такій формі: треба нам нового генія-Богдана, що візьме за чуба всіх непокірних індивідуалістів, найме якихсь татар, вбє декого на палі і створить українську державу.

Коли перша й друга мрія може виглядати на сарказм, то всетаки чуємо поважні голоси, що нам треба генія, а поки він з'явиться, ми ніщо не всіли відіяти. І тому чекають на генія.

Фахові письменники-психіатри віддавна слідають за правилами, згідно з якими можна ви-

сській виставі, в „Палаті Знання“ виставили „дерево знання“. Там почерговані різні науки. Головним коренем знання є... математика. Отже уявляємо собі націю, чи державу, на чолі якої стоять найбільші учені професори математики, хемії чи фізики, бо ті ділянки споріднені з математикою. Але про німецького сідлара Еберта, першого президента Німеччини, чи про Штрессмана, кожного говорять як про велику людину, хоч у часі укладання Ваймарської конституції загально казали, що в Німеччині ніхто не доріс до ви-
мог хвиліни.

Виходить, що практичне життя вимагає від людей праці чогось іншого, ніж нпр. абстрактної логіки. Логіка практичних народних робітників ходить зовсім іншими дорогами ніж логіка філософів, замкнених у чотирьох стінах або заглиблених у книжках у бібліотечній лабораторії. Практичне життя потребує розв'язки безупинно напливаючих питань, переборювання труднощів, шукання засобів рятунку з не-раз безвихідного положення. І великими в таких випадках стають ті „малі люди“, що вміють зарадити лихові.

Американська економічна криза за часів Гувера дійшла до того, що вже ніхто не вірив у можливість зміни відносин. Прийшов маловідомий у світі чоловік, не геній, не велитень, не силач, ба навіть каліка, бо носить на собі сліди паралічу, Френклін Д. Рузвельт. Зате він був усе при роботі і амів збоку обсервувати положення краю. Він повишукував найспосібніших практичних діячів, а не теоретиків і створив біля себе „трест мізків“. Навіть у протилежному таборі говорять, що він створив геніальне діло: положив основи під відбудову цілого громадського американського життя.

Здавалося, що головною причиною нужди в Америці була економічна криза. На ділі біда лежала в безвітальності на якунебудь зміну. Але коли пішла агітація в пресі; коли пішов по-клан до церков; коли почали влаштовувати при-людні маніфестації — нарід віджив. Економіч-но він майже ще так само стоїть, як перед піа роком. Але надія на зміну викликала таке під-бальорення духа, що тепер люди майже не від-чувають злиднів, хоч вони такі як і були.

Чому? — Бо знайшлися провідні одиниці з правильним мізком, що уложили план відбудови і цей план подали до прилюдного відома. План має своїх критиків, але він дає щось на місце нічого.

Український нарід під теперішню пору по-винен спромогтися на свій власний „трест міз-ків“. Преп'янь нема в нас таких засадничих про-тивенств, щоб один і другий добре думаючий чоловік не міг зійтися зі своїм противником. Межі ми собі не переорали, кістки з горла один одному ще не потребує видирати, від влади ще ніхто нікого не усував, бо своєї влади не маємо і т. п., то яка є перепона до створення вищого інтелектуального синедріону практичних народ-них робітників?

Чому не маємо створити школи практично-го політичного життя для себе самих? Чому змагатися лише між самими собою? Чому з на-шими аспіраціями не вийти на міжнародне фо-рум і там не спробувати успіхів? Чому не при-готовувати людей, які спосібні були би обняти керму національних справ „у слушну годину“?

Все те можна передумати тепер. Ліпше за-лишити мрії про генія-велитня, а розвивати свої сили у всіх ділянках згідно з прикладом колиш-нього генія.

„Мовиш: Де нам взяти Богдана? — Тільки ти придатним буди... А Богдан прийде як сума наших змагань, наших сил“

С. Демидчук.

КОПЕРНИКА 15 А

ФІЛІЯ ПЕРФУМЕРІЇ С. ФЕДЕРА.

ховати генія. Евгеністи мріють про цілу породу геніїв і тому придумують правила плекання ге-нійів від самого ембріа. Але є ціла група письмен-ників, які прийшли до висновку, що в генію є дві індивідуальності: першорядна, отже нор-мальна і другорядна, геніальна. Перша живе правильним, людським життям, а друга таєрить в екстазі-трансї. Але все мусить бути вищий мовок.

Якже ті генії поведуться в клініці життя? Отже кажуть: геніальні твори постають з різ-них спонук. Найчастіше під впливом алкого-лю. Часто, ба навіть звичайно, під впливом токсин туберкультичних, а деколи під дією інших як-хось мікроб. Кожен геній є свого роду виско-ком, а не зродженням серед правильних відно-син. Більша частина із них походить з нижчої породи, отже не з кругів, якими займаються ев-геністи.

Правда також, що історія людства творить-ся людьми невропатичного походження. Але події не відбуваються, як хтось собі не бажає, лише їх творять люди, котрі ніщо іншого не могли зробити. Отже, напр. Наполеон міг лише зруйнувати Європу, але ніхто не міг випроду-сувати Наполеона з такою ціллю. Це тільки про геніїв, що довершують переворот у полі-тичній світі. Про інших геніїв можна говорити ще більше, але це розминалось би з темою статті.

Коротко: мусимо прийти до висновку, що наші на геніїв, яких ми сьогодні потребуємо, безцінні. Зате дехто підсуває думку: „А може ми маємо саме таких геніїв, але не відемо їх о-значити? Може отсі великі критики-комбатанти, що то видять самі темні сторінки сучасної укра-їнської історії, це саме ті вимряні генії?“

Якби навіть так було; якби ті талановиті люди, що займаються абстрактною критикою та логікою навіть і були геніями, то вони хіба добрі на будуче. Це зовсім проста справа: за-начати великих людей співчасне покоління не розуміє і їх каменувє. Вони можуть бути джере-лом натхнення для майбутніх поколінь, але для теперішніх практичних діячів вони непридатні. Бо що з того, що хтось там бачить плями на сонці? Чи сонце через те має перестати світити? Воно мусить далі сповняти свою функцію, як досі, з тими самими плямами, що ми їх навіть години оком бачимо.

Коли ми не раз говоримо про потребу вели-ких людей, то з цього не виходить, що всі ті люди мусять бути високо мислі. На шигагов-

За пошанування української мови.

Волинська, 3. X. 1933.

На ґрунті української мови при полагоді справ в урядових і самоупрядових інституціях на Волині трапляються щодня сотні інциден-тів.

Появляються ці інциденти й азагалі ця вся мовна аномалія різними обставинами: легко-важним трактуванням мовного закону з 1924 р. „забуттям“ про нього, відсутністю ясної і точної інструкції урядовим і самоупрядовим службовикам, на жерманичів інституцій та служ-бовиків призначають людей з польських об-ластей та таких, що шперше чують українську мову, і т. д.

Над усім цим бере гору прищеплена шові-ністичною пресою та політичними колами не-хитість, а навіть ненависть до всього україн-ського.

І ось коли українець озветься в урядовій чи самоупрядовій інституції по українськи, за-дуже малими винятками, зустрічається з по-рожністю. Одні вважають українське слово за непомановання інституції, а навіть демонстра-цію й протидержавний вчинок; другі прийма-ють це за особистий образи й відповідають не-хиттю або й обуренням; треті ставляться до цього явища, як до позначки нижчості й дикун-ства інтєресанта та нехиті до „культури“ й т. д.

При таких різних підходах до справ укра-їнських громадян, зрозуміла річ, не може бути об'єктивності. І справді — на диво — дуже ча-сто поагода справи залежить не від правних, примислових підстав, а від того, якою мовою звернувся українець у своїх справах. Дово-диться — так само на диво — чути навіть від українських адвокатів: мовляв, щоб не допус-кати... краще не писати по українськи. І так писане право починає поволі заступати „пра-во“ неписане — право мови.

Не кажемо вже про різні „поучення“ й різні прикри і гострі заваги й докори, що їх доводиться вислуховувати українцям, коли звертаються по українськи. „Чому не говори-те в урядовій мові?“ „Прощу говорити по-польськи.“ „Не розумію“ — це ще найделікат-ніша відповідь. Селянам, звичайно на „ти“, до-водиться вислуховувати ще такі долатки, які годі тут повторити.

Яку реакцію викликає в масах подібне трактування української мови найчастіше в громадських урядах, мерістратах і серед ниж-чих функціонерів поліції. доміркуватися не-важко.

Але найхарактернішою річчю є роз-біжність щодо трактування української мови вищими й нижчими чинниками, в відозвах і

Wyciąg z protokołu wspólnego posiedzenia sędziaw-
go! Sad okręgowy Wydział VI karny we Lwowie w skła-
dzie S. O. W. Madynski jako przewodniczący, S. O. A.
Jagodziński i Dr. J. Locker jako głoszący w sprawie kon-
flikaty Nr. 255 z 1933 r. z daty Lwów dnia 29. 9.
1933 do Sygn. VI i Pr. 457/33 na posiedzeniu niejawnem
kuratora Sadu okręgowego w Lwowie postanawia:
uznać za usprawiedliwioną dokonana dnia 28. 9. 1933
przez Prokuratora Sadu okręgowego we Lwowie zawię-
pisma „Dilo“ Nr. 255 z daty Lwów dnia 29. 9. 1933 zawie-
rającego w artykule 2 sądowej sali w całości znamiona
wyst. z art. 127 kk. zarządzenie emigracyjne całego nakładu
i wydać w myśl § 493 nk. zakaz dalszego rozpowszechnie-

nia tego pisma drukowego. Zarazem wydać się odpowie-
dzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz by orze-
czenie niniejsze umieścić bezpłatnie w najbliższym nume-
rze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu
podlega za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust.
druk. z 17. 12. 1862 Dapp. Nr. 6 ex 1863 tj. zasądzenie za
przekroczenie na krzywdę do 400 złotych. Uzasadnienie!
Ogłoszenie drukiem wymienionego wyżej artykułu ma na
celu tendencyjnym omawianiem zarządzeń sądu w sprawie
toczącego się procesu znieważyci Urząd wymiaru spra-
wiedliwości. Według §§ 487, 489, 493 pk. oraz § 36 i 33
ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.
Przewodniczący Madynski w. z. Protokół. Turkiewicz w. z.
Za zgodności Janowicz, st. sekretarz.

при особистій полагоді справ. Відозви до населення про „позиції“, датки, участь у національних снігах і т. д. бачимо й українською мовою; але коли громадянин звертається в своїй справі тою самою українською мовою, зустрічає те, про що сказано вище.

Перед кількома тижнями волинський воевода Т. Юзефський обізвав деякі місцевості. Між іншим мав бути в Киверцях. Віят — поляк Оліва, наказав селянам витати воеводу й обов'язково по польськи. А за пару годин спішно прибуває командант постерунку й наказує витати тільки по українськи. Сам же воевода ба-

лавав з селянами по українськи. А в той-же час у інших місцях українські селяни вислуховували грубі образи за виконання української мови.

Чи не приклад це дивної аномалії? Чи не пора вже рідше почути про якусь інструкцію для службових чинників про ролі української мови в державних і самоуправових інституціях? Чи не слід оберігати мову населення, що складає 80 відс. від населення, зневага і нехтування?

Але в першій черзі цього повинні домагатися самі українці повсякчасно й на кожному місці.

Senex.

У справі протестаційних віч.

Як слід і було сподіватися, комуністи з приводу голодової трагедії почали свою контракцію. А саме ствердження факту голодової смерті мільйонів мас у царстві більшовиків було несподіваним ударом для більшовиків. Вся дозволітня їхня пропаганда про вищість комуністичного ладу над капіталістичним світом бере в дол. Скільки зусиль, скільки енергії, часу, гроша витратили більшовики на цю свою пропаганду в цілому світі! Пригадаймо теж те, в яку сам Ленін і Троцький і ціла комуністична партія довгий час свято вірили, а саме, про коєність світової комуністичної революції, про те, що комуністичний лад не вдержиться лише в одній державі, а мусить або опанувати цілий світ, або впасти.

Нарешті слід мати на увазі, що комуністам це не лише політична й економічна теорія, а у відірвання від інших партійних програм стала для своїх вірних новою релігією. Цим пояснюється, чому з такою жорстокістю і фанатизмом поборюють комуністи всяку іншу релігію і всі інші національні, культурні та політичні свято-

КОПЕРНИКА 15 А

ФІЛІЯ ПЕРФУМЕРІ С. ФЕДЕРА.

ці людини. Як колись, у часі появи Магомета його нові прихильники з радістю йшли на смерть на славу ісламу, так нині комуністична молодь свято вірить в єдиноспасенність комунізму. І ось нагло цей храм нової релігії, якої проміння мало освітити весь світ, починає хитатися у своїх основах.

Ось причина, чому більшовики мусять заперечувати самий факт існування голоду на Україні, чому за ніяку ціну не пустять чужоземних кореспондентів на територію України, чому у свій час в голодові дні 1921 р. не дозволили вони на міжнародню рятункову акцію на теренах голоду в підданні України і Приволжі.

Це все треба, на мою думку, розяснювати на вічах, щоб зрозуміло була контракція комуністів, чому вони не хотять привізати самого існування голоду на Україні. Бо часто такі люди по своїй гуманній адалі не можуть собі уявити, як можна довести до голодової смерті мільйонів мас і з сатанічною байдужістю придивлятися до їхньої смерті, а що більше, забороняти іншим рятувати бонаючих. Крім того і час робить своє.

Під першим свіжим враженням страшною події люди безсумнівно вірять, але згодом щезає безпосередність відчуття, інші події звертають увагу. Людина починає звикати до найстрашнішої навіть події, а згодом розум що раз сильніше веде свою скептичну роботу. Є я серед нашого народу одиниці, що як Тома невірний, часом не вірять власним очам. Є й такі „мудрагеї“, що з охотою пописатися своєю оригінальністю йдуть наперекір загальній думці і вносять баламутство в маси.

Так витворюється поволі підхожий ґрунт для контракції. Здається, що комуністи, які зразу притихли були, нині вже переходять до контракції, тим більше, що поїздки колишнього французького прем'єра Бріо, якого обдурили комуністи, показуючи йому „патомкінські“ села, сильно їм на руку. Своєю контракцією більшовики починають навичайно зручно. Вони починають від сіл, де раніше були сильні або москвофіли, або сальробіські вострой. Далі до своїх робіт вони старяться притягти особи, що досі не мали комуністичної марин. Ті люди за спеціальною нагородою мають лише одне завдання — поборювати вістку про голод на Україні — більш нічого. Нарешті, в праці своїй комуністи старяться використовувати навіть такі почуття, як національна амбіція.

Чи могла би пасивно, без повстання, перевести свої голодові мучи Велика Україна, що кілька літ — в початках більшовицької влади, веда-

ла з аборивну боротьбу. Україна батьківщина Запорозьких січовиків? — підшептуть комуністичні агенти — і ті хитрі слова починають діяти.

Очевидно, цим не вичерпуються способи більшовицької контракції.

Але вже час і нині звернути увагу на спроби комуністів викликати довіру до вістей про голод на Україні. Тому слід на протестаційних вічах порушувати і справу достовірності вістей про те, що діється на Радянській Україні. В тій справі треба теж поділитися на акцію католицької церкви (делегатія св. Отця, пастирський лист наших владик, лист австрійського кардинала Ієніцера), на такуж акцію протестантських церков, на акцію Конгресу національних меншин (резолуція і меморіал секретаря Конгресу Аменде), на акцію II. соціалістичного Інтернаціоналу, на голоси і фотографії закордонної преси, на лист б. посла Волиня, тощо. Але цього мало. Дуже корисним було би, якби на протестаційних вічах виступали очевидці-втікачі з більшовицького раю — і ділились зі слухачами своїми без посередників враженнями і переживаннями. Це їх національний обов'язок і добра нагода поборювати це зло, від якого самі натерпілись. Добре теж було би, якби на віча приносили такі листи, що прийшли з Великої України. Ці листи можна було би зберігати в таємні підписи відчитувати. Навіть варто, щоб забирали голос люди з різних сіл, щоб ствердити, що до їхнього села прийшли такі листи, які описують страшний політ на Рад. Україні. Словом, наскільки комуністи стараються заперечити існування голоду на Рад. Україні, настільки нашим обов'язком є висвітлити цілу правду.

Посол Сергій Хруцький.

Німеччина не хоче війни.

ПАРИЖ, 5. 10. ПАТ. Відомий публіцист Завербай оголошує в „Пті Оуар“ розмову з пруським прем'єром Герінгом. Герінг заявив, що Німеччина не хоче війни. Франція і Німеччина не можуть прямувати до взаємного винищення. Нюдна війна в минулому до того не довела і не доведе в майбутньому. Німецький наряд не розпочне війни, бо за мало має до вигнання, а багато до втрачення. За шмат території, говорив Герінг, також не будемо битися, але проти ворога, що хотів би нас знищити, будемо вести війну до останньої людини. Герінг зазначив, що заборона спізати стару німецьку пісню „Зіграй польське вір Франкрях шляхет“. Далше пруський прем'єр доважував потребу мати дефанзивну зброю, особливо летунство. Він хоче зреформувати німецьке комунікаційне летунство і заступити старі літаки, що не гарантують безпеки, новими моторовими апаратами. Німецька молодь мусить освоїтися з летунством. Тому Герінг підтримує спортивне летунство, яке не має нічого спільного з приготуваннями до війни. Вкінці висловив думку, що країна пора аліквідувати непорозуміння, які ділять Францію і Німеччину. Однак це дуже трудне і вимагає великої цивільної відваги, потрібної до поборення деяких упереджень. Ту відвагу і засоби до того має канцлер Гітлер, який може прийняти на себе відповідальність за дефінітивну розважку цього завдання.

За підпал Райхстагу.

Після 4-денної перерви 5. п. м. відновлено в Ляйпцигу процес проти Ван дер Лібе і тоа, за підпал райхстагу. Переслухано обв. Торглера, який описав подробиці, що робив у дні, коли підпалено райхстаг. На те Ван дер Лібе заявив, що Торглера зовсім не знає та що його в райхстагу того дня зовсім не було. Він сам підпалив райхстаг, ніхто йому не помагав. Предсідник відчитав зізнання свідків, які ствердили, що Торглер критичного дня розмовляв з ріжними особами на коридорах райхстагу. Торглер все те визнає.

ЛІТВИНОВ І ВОРОШИЛОВ ПРИДУТЬ ДО ПОЛЬЩІ?

Є чутки, що в повороті зі Женеви до Москви задержаться три дні в Варшаві комісар закордонних справ СРСР Литвінов. Небаром потім мін. Бек поїхав би з резидентом до Москви. Описли відбулися би відвідини журналістів. Кажуть теж нібито начальний командант армії Ворошилов приїде до Польщі в листопаді, а Пласудський до Москви.

Виміна політичних в'язнів.

Міжнародний Комітет Червоного Хреста в Женеві на бажання Польського Червоного Хреста вислав до Литви писемко відбити конференцію в справі виміни політичних в'язнів між Польщею та Литвою.

Зміцнена правна охорона.

БЕРЛІН, 5. 10. ПАТ. Державний кабінет вирішив учора закон, що вводить зміну праву охорону представників судейського уряду, чинів армії, поліції, штурмових відділів, штабелю і функціонерів гітлерівської партії. За замах на ті особи грозить кара смерті або довголіття тяжка в'язниця. Подібні кари передбачені за видавання або спровадження із загради протидержавних дружків.

Крім того кабінет прийняв закон про урівняння журналістичного звання, що вводить умовини праці і права становить журналістів. Союз німецької преси як центральна організація в Німеччині одержує характер правно-публічної інституції.

Франція грозить Німеччині слямо.

З Лондону зачувати, що мін. Саймон заявив свою подорож до Женеви, довідавшись, що канц. Гітлер ставиться до роззброєння протів відмовно. Засідання президії в дні 9. п. м. обмежитися тільки до відомостей роззброєній конференції на найближчий час.

„Еко де Парі“ довідується, що Німеччина на роззброєній конференції зажадала: 1) признання їй права до будови літаків з бомбами, 2) права до дефанзивної зброї і 3) права до фортифікацій східних кордонів.

Гітлер, кажуть, звелить, німецькі депутції, щоб покинула сядо нарад конференції, чим мін. Нойрат цьому протинив, уважаючи який крок ризикованим.

Якщо до порозуміння не прийде, Франція не лишалась ніщо інше, ніж загрожувати, як зробити висновок з гарантії, які дає світ.

Жидівська спраза в Союзі Народів.

На засіданні комісії Союзу Народів англійський делегат опротинився німецьким промовцям в справі національних меншин. Доторкувшись жидівської справи в Німеччині критиквав німецьку конценцію, опору на теорії чистот раси. Також мін. Бенеш критикував німецьку меншинну політику. У відповіді на це німецький делегат Келер зазначив, що жидівської справі як чисто внутрішньо-державної не можна обговорювати як справу меншинну.

Зізд румунських німців.

БУКАРЕШТ, 5. 10. ПАТ. В Сабіні відбудся зізд румунських німців, що виявили гітлерівські впливи. Всі промовляли в націонал-соціалістичному дусі. Румунська преса обурена незгодуванням румунських журналістів на сядо нарад.

ЮГОСЛАВЯНСЬКИЙ КОРОЛЬ У ТУРЕЧИНІ.

СОФІЯ, 5. 10. ПАТ. Югославянський король Олександр із жінкою виїхав учора з Ексієнграду до Стамбулу. Стріча югославянського короля Олександра та болгарського короля Бориса була дуже щира.

ВІЙСЬКОВА ДИКТАТУРА.

ГАВАНА, 5. 10. ПАТ. Втрати, спричинені бомбардуванням готелю „Національ“, оцінюють на 150.00 ам. дол. У політичних колах думають, що небаром на Кубі буде військова диктатура.

Гураган над Кубою.

ГАВАНА, 5. 10. ПАТ. Над Гаваною перешов учора гураган, сполучений з тмороном. З того хотіли скористати грабінниками, що кинулися пліндрувати селяни. Двох грабінників застріляли воєни, яким звелено стріляти до бідняків.

(Від нашого кореспондента.)

Про покіяного Годука не можна було говорити як про одиначку, яка сама в тодішніх обставинах могла бути ризикуючим чинником у довершенню так званої польсько-української угоди, якої нібито українське революційне підземелля могло боятися. Коли до того зважимо, що об'єднання сталося в часі, коли в Ліві На-

родів була скарга на пацифікацію і ждала на вирішення, в часі коли навіть Провід ОУН. — виказав висхідні розправи — наказав здержати акції терору і саботажу і що те вбивство мусіло бути некорисний відгомін в Європі, то зрозуміло як абсурдним аї становиська під, як абсурдним як і нелегальних, було вбивство Голука. Тому український загаль має право мати підозру, що вбивство було спровоковане через особу, чи групу осіб, яким належало на тім, щоби скомпромітувати тодішні українські політичні змагання і впасти в той спосіб на вирішення жалоб в Лізі Народів.

ХТО ІНСПИРУВАВ?

Басиль Білас і Михайло Гнатів були звичайними робітниками, без всякого політичного релігійства. Нема сумніву, що вони стільки знали за Голука, скільки і Буній. Дятого навіть коли би припустити, що вбивства доконав низи ОУН, на власну руку, то мусимо прияти, що не ініціював тієї справи Білас чи Гнатів, а хтось інший інспірував їх. Пан прокуратор на основі зізнань поліційних свідків приймає, що інспірував це Зенон Коссака. Здогад цей не є нічим конкретним підтриманий, а вважаємо, що Зенон Коссака це боевик неперестійної дисципліни і внутрішньої культури, то глибоко припустити, щоби на власну руку пішов проти директив і інтенцій Проводу ОУН. Знаємо, що Коссака мало перебував в Дрогобичі, а нема сліду, щоби перед вбивством він був там і контактувався з Гнатовом чи Біласом. Однак стверджено, що познайомив Гнатова з Барановським і сказав Гнатові, що може мати до Барановського довіру.

З огляду на становище Барановського в організації ОУН. і на довіру до нього, він несумнівно був би знав, хто був справником вбивства, коли воно було поставлене хочби навіть через районний чи повітовий Провід ОУН. — коли видав Коссака — був би очевидно тих справників видав. Тимчасом цікаво, що Барановський видав зовсім інших справників. Робив це доцільно і свідомо, бо очевидно боявся за власну шкіру.

БРУДНІ ПАЛЬЦІ ПРОВОКАТОРА.

Другим моментом, котрий робить справу загадковою і рідко сенсаційною це те, що на лаві підсудних засідає поліційний конфідент Барановський. Це таємнича особа і розправа не висвітлює докладно всіх сторінок його брудного і нікчемного життя, а однак кожний, хто брав участь в розправі, хто ознайомлений зі станом свідства, що може опертися переконавшись, що він в тій справі мав свої брудні пальці і найправдоподібніше чин той спровокував, а на чие домагання — це остало загадкою. Треба з натиском ствердити і підкреслити те, що оба револютери, якими був вбитий посол Голука, перейшли через руки Барановського.

Дуже дивним видається рівнож в тій справі, чому Михайло Гнатів, про якого поліція знала, що він визначний член ОУН, не був арештований і по двомісячній побуті він спокійно відїжджає собі за границю. Ба, було стверджено, що він знав, що старство в Дрогобичі дістало наказ паспортів не видати, а всеж він спокійно відїхав собі. Один із поліційних свідків, питаний в тій справі, чому Гнатів не був приарештований, сказав тут на селі „про це міг би сказати кіба Барановський“.

Рівнож дуже характеристичними і кидальними світоб на справу є звинувачення Барановського, описані до його жінки з явними. В одному з них пише він: „Ніколи не дають мені можливості виголошуватися... (тут передісидник перериває і заявляє, що цей грипис є урядовою тайною). Цілий ряд інших моментів уявлених на розправі щодо особи Барановського, викazuje, що в тій цій справі він відіграв якусь таємну роль. В тім місці дозволяю собі звернути увагу на заарештовані зізнання Йосифа Біласа, який зізнав, що жив в сердечних відносинах з Василем Біласом, з Мотиком і Данилишиним, і що він несумнівно був би знав, коли би замах на Голука був серед них павнований. Він зізнав далі, що рішення про те прийшло несподівано за один чи два дні.

КУЛІСИ.

Хто слухав уважно зізнань радника Івахова, таких революційних і відбігаючих від акту обвинувачення, той мусить признати, що в тій справі є щось таємничого. Ті зізнання були підтримані зізнаннями комісара Білевича. Два високо поліційні достовірники, з котрих перший відіграв небуденну роль у львівській вояцтві впродовж ряду літ, викazuje нагадувати, що та справа має свої куліси і що поза тими кулісами криється якась небуденна, несамовита історія. Зізнання пп. Івахова і Білевича ще більше зроби-ли справу вбивства посла Голука несамовитою і таємничою. Коли агадаємо інші кондеції, які виходили в окрешок щодо мотивів вбивства,

як приміром концепції двох статей „Фейсмі Цайтунг“, і нпр. факт, що були польські політичні утрупування, які боялися номінації посла Голука на становище львівського воеводи, то зрозуміємо, якою таємничою є та ціла справа.

Тих таємниць тої якоїсь позакулісової гри в тій справі розправа не виказала і тло вбивства і моральні справники його до нині не висвітлені. Пан прокуратор упростив собі легонько справу в той спосіб, що ствердив тільки, що наказ до вбивства видав Михайло Гнатів і що з огляду на те за той чин має відповідати українська революційна організація.

БУНІЙ.

А тепер хочу зайнятися Бунієм і його ділом, про яке каже головне питання про співучасть в злочині вбивства. Судимо не вчинок, тільки живого чоловіка. Кожний безсторонньо мусить признати, що зі всіх трьох підсудних, Буній таки найчесніший і найхарактерніший.

В хвилині злочину мав літ 18, був смаркачем. Те, що був українським патріотом, цього годі йому брати за зле. Належав до легальної організації „Пласт“, а коли ту організацію розв'язано, він пристає до молодих людей, бо вірить їм, що це українські патріоти. Може бути, що він був кепський політик, але прошу цьому не дивуватися, бо його професором від політики був Мотика.

Ми оборонці з того місця нераз просимо серця для обвинувачених. Маємо до того повне право, бо несправедливим суддям є той, хто не є милосердним суддею. Однак я не вимагаю від вас, панове судді присяжні, щоби ви мали серце для нього, але маю право вимагати, щоб ви мали зрозуміння для нього і для його становища ідейної мотивації чиню.

Мусимо завдати собі питання, чому Буній, звичайний сторож, попав в конфлікт з карним законом. Злочин, так само як революція, в ґрунті річчю є конечним наслідком і політичний симптомом суспільного стану. Політичний злочин

КОПЕРНИКА 15 А

ФІЛІЯ ПЕРФУМЕРІ С. ФЕДЕРА.

чин є можливий тільки там, де відносини політичні є того роду, що значна частина громадян почуває себе покривдженою політичним задом. В державах, в яких всі добре почуваються, нема політичних злочинів. Коли політичного злочину допустився Буній, то мусить існувати підлога, на якій той політичний злочин міг повстати. То підложке, це нездорові польсько-українські відносини, а Буній, це ніщо більше, як більш чи менш свідомо жертва тих аномальних відносин.

ВІДПОВІДЬ ШУРЛЕВІ.

Тут слід відповісти бодай найкоротше п. Шурлеві. Бо меп. Шурлей кликав: Шож ви хочете, українці, ажи ви маєте все, чого душа прагне. На жаль, чи на шаста — во всі так думають. Не думав так і пок. Голука. І тут промовець відчитує цитати в брошури Т. Голука про національні справи, в якій стверджує, що становище нац. меншин у Польщі легко може стати локраво ворожим супроти держави. Той сам поліг у своїх брошурах б. польський дипломат п. Лось на Русі Червоній. Колиб усі польські політики гляділи на польсько-українські відносини очима п. Шурлея, то будучи історія тих відносин була би дуже сумна. Промова п. Шурлея, краснорічною формою бездоганна, була для українського народу просто обриваючою. П. Шурлей авів український наїрід до етнографічної маси та кидав на ціле українське громадянство наклеп, що ціле громадянство є моральним автором убивства. Завдя „подвійній ролі“ українського громадянства є нечужий. На жаль, ми тут не маємо такої свободи слова, як п. Шурлей. П. Шурлей арештований абсолютно не знав політ. фактів. Тут промовець читає політ. заяви українських політ. партій у справі революційної дезоґації. Тільки люди, які не орієнтуються в українських відносинах і не знають історії української політ. думки, можуть завдати „дволичну гру“ українського громадянства.

ПІДСТАВИ ПІДПІЛІ.

Ні, розбіжності поміж ідеєю боротьби революційної та ідеєю боротьби еволюційної існують дуже поважні і нема підли того факту закривати. Але з другого боку фактом також є, що існують об'єктивні дані для екзистенції української націоналістично-революційної організації. Цими об'єктивними даними є передовсім історична трагедія українського народу „чині втратив своїх

державність. Факт, що українці нападлися після війни в 4 чужонаціональних державах; факт, що ми втратили і втрачимо далі свій культурно-політичний і господарський і культурний стан по-даний аперед війни; факт, що українська молодь є позбавлена своїх шкіл; що після світової війни не має доступу до державних закладів праці; що українська молодь не має ніяких зменств для свого природного мовного та етнічного розвитку. Факт, що по цілм світі ширяться національні і суспільні течії, які мусять звільнити свій відгук так само на наших землях, всі ті факти зводяться остаточно до того, що ідея націоналістичної боротьби не є зовсім безпідставна і не революційна організація має об'єктивні умови, на яких може спиратися. І ніхто не жде з українців, ніхто з самих членів ОУН не стоїть і не стоїть лікони за становищі, що польська держава не має права боротися в українською революційною організацією. Але тут саме доходить до тієї проблеми, до якої крутиться цілий цей процес: якими методами владі поборова український реп. рух. Тут ми маємо власний приклад, що та боротьба властей безпеченства велетня методами морального розкладання української націоналістичної молоді, а як засіб до цього служать платні конфіденти провокатори. Коли ми стверджуємо, що ведеться і мусить вестися боротьба поміж двома світами, то мусимо спитати себе: чи справді та боротьба не може бути боротьбою лицарською. Чи справді та боротьба мусить переходити на такий слимакий ґрунт, яким є деправування молодих душ платною по 200 злот. місячним грошеви нагородили за видачу своїх товаришів. Вербування молодих людей на службу конфідентів і провокаторів, це сіяння моральної зарази, яка є дуже небезпечна. Небезпечна не лиш для української революційної організації і не лише для української молоді взагалі, але остаточно і для польської держави. Доказом цього є також цей процес, в якому на лаві підсудних засідає така крета, як Барановський. Видно, що діявмо має до свідомости деяких одиниць і деяких чинників, що не є дуже доброю і хоросною річчю користуватися вічно інституцією залізних конфідентів.

Але прецінь ціла польська національна політика йшла до цього часу надзвичайно на руку тій українській націоналістичній організації, якої провідним гаслом: Чим гірше ти ліпше. Польська національна політика судила українців нічого не зробила, щоби янрати ґрунт під ніг української революційної організації, а за те все зробила, щоби ґрунт зміцнити. Пригадую панам суддям присяжним характеристичний вислів одного свідка: аспірант поліції, п. Бубеня, який сказав: „місли розв'язання Пласту половина пішла до націоналістів, а половина до комуністів.“ Чи не намагається відразу логічне питання: пощо в такім разі було розв'язувати „Пласт“?

Я кінчу тих кілька слів, які мав сказати в обороні Бунія, за якого унесливання прощу. Кінчу свої висновки словами польського великого соціолога Людвіка Гумпловича:

„Niechaj socjologia zwróci przedewszystkiem uwagę na przestępstwo jako na wytwór społeczeństwa, aby prawodawcom naszym, którzy cały swój spryt wysilają na wyprowadzanie zwinionych kar, narzeczając takie raz za razem prawdziwe, że karzemy zbrodnie, ponieważ mamy potrzebę zwalenia na kogoś winy i w ten sposób przynieść sobie ulgę.“

Промови оборонців д-ра Ст. Шухевича, д-ра Кройманера і д-ра Кміцикевича з технічних причин подамо в застойному числі.

Після промови д-ра Кміцикевича перервано розправу до п'ятниці рано. Присіда у вівторок в полудні.

Розправа зі селянськими заворушеннями.

ПАТ повідомля, що 9. жовтня почастішали в Радзіві, рівночасно в двох сенатах, розправа за селянські заворушення в радзівській і львівській повіті. Перший сенат судитиме справу проти Антона Урбана й 49 товаришів за політ. в Грозіську. Розправа ця потребуватиме ок. 18 днів. Переслухавть 70 свідків.

Другий сенат розглядатиме справу проти Антона Кокоси та 37 товаришів за політ. в Бізиді й проти Володимира Пасерба й 10 тов. за політ. в Грозіську. Розправа потребуватиме ок. 10 днів. Переслухавть 50 свідків.

Деякі з обвинувачених обити антов обвинувачення в обох справах.

ПІДСУДСЬКІ В КРАКОВІ.

КРАКІВ, 5. 10. ПАТ. До Кракова відїхав один з адвокатів. Підсудний.

З друкарні Виш. Спілки Літ.^н. Львів. Рух 1938